

JUDISK

K R Ö N I K A

EXODUS

- SAMTIDA BERÄTTELSE OM FLYKT, STATSLÖSHET OCH BETYDELSEN AV ETT HEM

EXKLUSIV INTERVJU
med utrikesminister
Margot Wallström

Rapporter om ökad antisemitism
i Tyskland väcker debatt

Essä av **GÖRAN ROSENBERG**
om hem och hemlöshet i Europa

1968: Från Polen på enkelbiljett

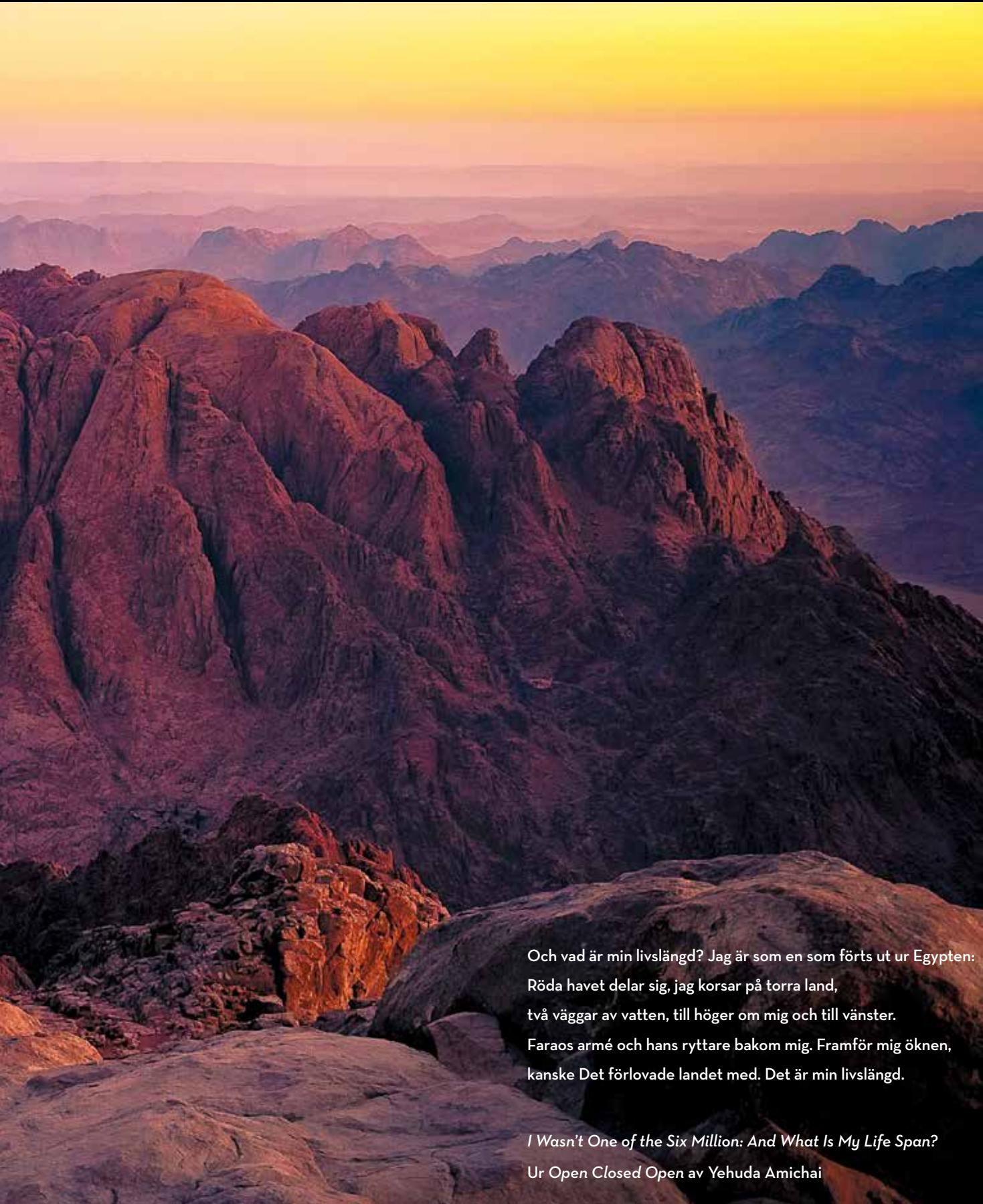
1
2018

ÅRGÅNG 86 • APRIL 2018
NISAN 5778 • PRIS 110 KR

BILDEN

Sinaiberget

Och vad är min livslängd? Jag är som en som förts ut ur Egypten:
Röda havet delar sig, jag korsar på torra land,
två väggar av vatten, till höger om mig och till vänster.
Faraos armé och hans ryttare bakom mig. Framför mig öknen,
kanske Det förlovade landet med. Det är min livslängd.

I Wasn't One of the Six Million: And What Is My Life Span?
Ur *Open Closed Open* av Yehuda Amichai

Flyktingar är människor och pesach påminner oss om det

Snart kommer judar över hela världen att samlas till sederafton med vänner och familj. Maten som äts den här kvällen, frågorna som ställs och historierna som berättas fyller ett specifikt syfte: att hjälpa oss minnas Exodus – uttåget ur Egypten som om det vore *vi personligen* som flydde undan förtrycket.

Under sederafton förvandlas en urgammal biblisk berättelse till en övning i radikal empati. Exodus blir en lins genom viken vi kan närma oss våra medmänniskors utsatta öden, här och nu.

2018 är 65,5 miljoner människor på flykt undan krig, hunger och förtryck. Var tredje sekund tvingas ytterligare en människa lämna sitt hem, sin yrkesidentitet och sitt sociala nätverk. Ibland splittras hela familjer.

Många är fångade mellan den islamiska statens terror och Assad-regimens ursinniga dödande. Andra flyr oroligheter i östra Ukraina eller statskollapsen i Venezuela. Ytterligare andra flyr länder där de förföljs och torteras på grund av sin sexuella läggning, sin religion eller sina politiska åsikter. De flyr för sina liv och söker säkerhet och en ny framtid i andra länder, bland annat i Sverige.

Men flyktingar *är* inte människor. De kan inte vara det. För ingen orkar i längden ta till sig antalet drunknade på Medelhavet. Vi vet att fler kommer drunkna. Ingen orkar i längden titta på ett Facebook-flöde av tunna lealösa barnkroppar bombade till döds i Ghouta. Vi vet att fler kommer bombas.

Ingen vill längre läsa nyheter om 70 döda flyktingar kvävda i en lastbil i Österrike.

För vi vet att fler kommer kvävas och det knyter sig i magen när vi föreställer oss deras sista timmar i livet. För, förutom en liten minoritet som är sociopater, är människan i grunden empatisk. Men ingen orkar med att flyktingar är människor så istället förvandlar vi dem till blek statistik och ekonomi. I bästa fall ett ovälkommet minus i vårt kort-siktiga välfärdssystem.

Och vår empatiska natur eroderas.

PÅ PESACH OMBEDS vi göra tvärtom. Vi uppmanas gå in i flyktingberättelsen som om det handlar om oss. Som om det är vi som har upplevt tyranniet. Som om vi själva är på flykt och på väg mot en oviss framtid. Pesach uppmanar oss till radikal empati och genom att påminna oss om flyktingens situation gör vi honom mänsklig. Vi lär känna hans namn, hans rädslor och förhoppningar. Vi lär känna hans hjärta och varför han flydde.

I det här numret av *Judisk Krönika* möter ni **Saadeldin Ibrahim**, som är en av 3 000 000 människor på flykt från krigets Sudan. Läs hans berättelser om barndomen i byn Elmaram och flykten genom Sinaiöknen till Israel, där han fick möjlighet att läsa juridik och träffade sin israeliska fru Netta Beer. Idag bor de i Sverige och är en del av vår församling.

Ni möter också **Mudar el Sheich** och **Houssam Aldeen**, som kom till Berlin från Syrien 2014, och som över en kopp kaffe med kardemumma och honung diskuterar antisemitismen bland en del syriska flyktingar och vikten av mänskliga möten för att bryta ner fördomar.

I år är det 50 år sedan utbrottet av statsstödd antisemitism i Polen ledde till fysiska och sociala trakasserier riktade mot judar. **Eva Kopito** möter **Jaff Schatz** och **Helena Kazarina** som blev statslösa 1968.

Vi upplever den största flyktingkrisen sedan andra världskriget och det är inte självklart att alla kommer hitta en ny plats att rota sig på. Läs **Göran Rosenbergs** essä om hem och hemlöshet i Europa och vårt grundläggande behov av att få höra hemma någonstans.

Ta gärna med er berättelserna till pesachbordet och låt sederkvällen bli en påminnelse om den enkla sanningen att flyktingar är människor och att de många gånger genom historien har varit vi.

Chag sameach!

Anneli Rådestad

LÄS OCKSÅ:

David Grossmans intervju med utrikesminister **Margot Wallström** om att bli kallad antisemit och relationen till Israel.

Nathalie Rothschilds reportage som problematiserar begreppet "trygga rum".

Och om **Israel som firar 70 år** och dess vidunderliga resa från jordbruksekonomi till start-upnation.

INNEHÅLL

Nr 1 • 2018

10

18

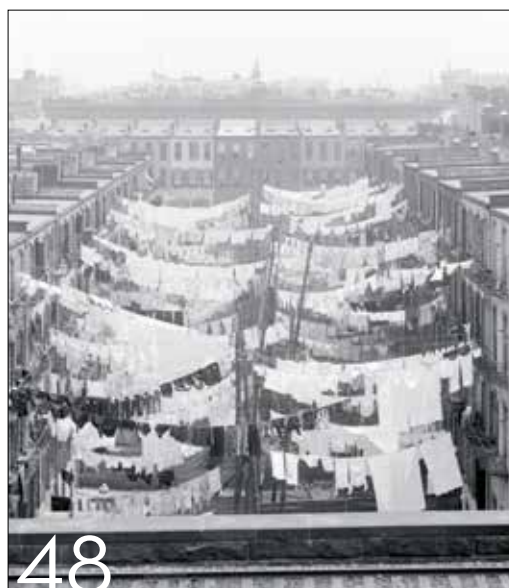
24

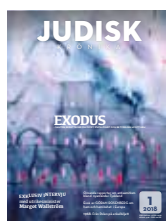
31

42

48

Omslaget:
Hannah Arnesen är
barnboksförfattare och
illustratör.

10 ANTISEMITISMEN BLAND flyktingar i Tyskland. Sara Moein skriver från Berlin

18 "ATT KALLAS antisemit är kränkande". Intervju med Margot Wallström

24 BESTULEN PÅ ett hem – ett liv på flykt. Suzanne Gottfarb möter Saadeldin Ibrahim

31 GÖRAN ROSENBERG skriver om vikten av ett hem

41 ATT BLI invandrare kräver ett stort mod. Kulturkrönikan av Natalie Lantz

42 1968: FRÅN Polen på enkel biljett

48 TENEMENT MUSEUM belyser immigration då och nu

52 FÖR TIDIGT att säga kaddish för jiddisch. Jiddischkrönikan av Susanne Sznajderman-Rytz

53 ISRAEL 70 – från kibbutz till start-upkultur. Anna Veeder berättar om resan från jordbruksekonomi till högteknologi

60 TRYGGA RUM – inte trygga för alla. Nathalie Rothschild analyserar begreppet "trygga rum"

64 JIDDISCHPOETEN ANNA Margolin satte gubbväldet i fokus

66 4 FRÅGOR till Barbara Spectre

**JUDISK KRÖNIKA
UTGES AV**

Stiftelsen Judisk Krönika

**CHEFREDAKTÖR OCH
ANSVARIG UTGIVARE**

Anneli Rådestad
anneli@judiskkrönika.se
tel: 08-660 70 62

GRAFISK FORM

Karl Gabor & Anneli Rådestad

REDAKTIONSÅRD

Anders Carlberg, Eva Ekselius,
Mikael Feldbaum,
Christina Gamstorp, Noa Hermele,
Ricki Neuman, Lizzie Oved Scheja,
Samuel Sjöblom, Nathalie Rothschild

ANNONSÄVDELNING

Thomas Wolff
tel: 031-28 50 95
mobil: 0708-580451
annons@judiskkrönika.se

**EKONOMI, ADMINISTRATION
OCH PRENUMERATION**

Dina Markovich
tel: 08-660 38 72 ons, fred.
administration@judiskkrönika.se
Prenumerationspris 440 kr/år
Studierande 250 kr; utlandet 540 kr
Lösnummerpris 110 kr
Bankgiro 220-0244
Swish 1236333827

ADRESS

Box 5053, 102 42 Stockholm

HEMSIDA

judiskkrönika.se

Utkommer med 4 nr per år.

Nästa nummer: 15 juni 2018

Manusstopp: 9 apr 2018

Tryckt hos Grafiska Punkten

Producerad av Gabor & Co

issn 0345-5580

Prenumeration ingår i medlemsavgiften
till Judiska Församlingen.

Citera oss gärna, men ange källan.
Förbehåll mot elektronisk publicering
måste meddelas av artikelförfattaren.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER

**SUZANNE
GOTTFARB** är
frilansjournalist
och författare.

**DAVID GROSS-
MAN** är frilans-
journalist och
medietränare.

EVA KOPITO
är journalist och
medarbetare på
Sveriges radio.

SARA MOEIN
är frilansjourna-
list med Berlin
som bas.

**RICKI
NEUMAN** är
frilansjournalist
och författare.

**GÖRAN
ROSENBERG**
är skribent och
författare.

**NATHALIE
ROTHSCHILD**
är frilansjourna-
list och medarbe-
tare på Sveriges
radio.

**SARAH CLYNE
SUNDBERG** är
frilansjournalist
med New York
som hem.

**BEILA ENGEL-
HARDT TITEL-
MAN** forskar om
och översätter
jiddischpoeter.

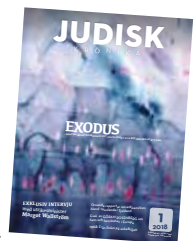

ANNA VEEDER
är frilansjournalist
och guide i Israel.

VINN EN BILJETT TILL TEL AVIV!

Ge bort en prenumeration på Judisk Krönika och vinn en flygbiljett till Tel Aviv. Fler gåvoprenumerationer ökar din chans att vinna. Fyll i talongen nedan och Swisha prenumerationsavgiften till 1236333827 eller sätt in beloppet på bankgiro: 220-0244. Ange vem betalningen kommer ifrån. För att delta i tävlingen måste vi ha fått din beställning senast 31 maj.

GÖR SÅ HÄR: Klipp ut och sänd nedanstående talong till Judisk Krönika.

JA TACK, jag vill beställa en gåvoprenumeration på Judisk Krönika ett år (4 nr) för 440 kr (540 kr till utlandet)

GÅVOADRESS:

NAMN _____

ADRESS _____ POSTADRESS _____

JUDISK KRÖNIKA, BOX 5053, 102 42 STOCKHOLM TEL 08-660 38 72.

I SAMARBETE MED STUREPLANS RESOR